

Høringsinnspill om LAR til «Rusbehandlingsutvalget» 12.05.26

Klinikk for rus- og avhengighetsmedisin, St Olavs hospital

Anja Vågen Fiskum, psykologspesialist og seksjonsleder LAR/poliklinikk

Innledning

- Samlet innspill fra tverrfaglig sammensatt LAR-team i poliklinikken, overlegene i LAR (spesialister i rusmedisin), klinikkleder, samt tidligere seksjonsleder i poliklinikken
- Klinikk for rus- og avhengighetsmedisin ved St Olavs hospital mener dagens organisering av LAR og rusbehandling har flere strukturelle utfordringer som påvirker:
  - kvalitet i behandlingen
  - bærekraft i tjenestene
  - likeverdig tilgang på tvers av landet
- Vi ser først og fremst et behov for tydeligere ansvarsfordeling, klare føringer for samhandling, og en finansieringsmodell som sikrer et minimum av psykososial rehabilitering sammen med den medikamentelle behandlingen.

1. Uklar ansvarsdeling gir fragmenterte pasientforløp

En hovedutfordring i dagens system er uklar ansvarsdeling mellom spesialisthelsetjenesten, kommune og fastlege.

I praksis fører dette til:

- store lokale variasjoner i oppfølging
- usikkerhet om hvem som har ansvar
- at spesialisthelsetjenesten beholder pasienter lenger enn nødvendig
- risiko for at oppfølging “sklir ut” mellom nivåene

LAR er ofte langvarig eller livslang behandling, men organisert som spesialisthelsetjeneste uten tydelig struktur for nedtrapping i nivå

Vi mener det trengs:

- en tydelig nivådeling mellom spesialisthelsetjeneste, kommune og fastlege
- klare kriterier for når pasienter kan overføres mellom nivåene
- forpliktende samarbeidsmodeller – ikke bare anbefalinger
- nasjonale minimumsstandarder for oppfølging
- Samhandling med apotek angående utlevering: ønskelig med forenkling i kommunikasjonen/sikker kommunikasjonskanal?

For stabile pasienter bør kommunen og fastlegen kunne ha hovedansvaret, mens spesialisthelsetjenesten må være lett tilgjengelig ved behov, for veiledning og eventuelt rehenvisning.

Spesialisthelsetjenesten bør ha hovedansvaret i komplekse saker, og ved medisinsk ustabilitet i behandlingen

2. Fastlegens rolle er underutnyttet og uklart definert

- Det er stor variasjon i hvordan fastleger involveres i LAR-forløp.
- Erfaringene våre er at mange fastleger ønsker å bidra, men trenger:
  - tydelige rammer
  - klare forventninger
  - enkel tilgang til spesialiststøtte
- Uten dette blir resultatet:
  - redusert kontinuitet
  - økt press på spesialisthelsetjenesten
  - ulik praksis mellom kommuner og innad i større kommuner
- **Våre forslag:**
  - nasjonale føringer for hva fastlegen kan beslutte selv
  - tydelige grenser for når LAR-lege skal involveres
  - obligatorisk opplæring og kurs
  - lav terskel for rådgivning fra spesialisthelsetjenesten, **gjør med insentiver som egne takster for veiledning**
- Ingen vesentlige endringer i behandling bør skje uten involvering av LAR-spesialist. Tolkning av LAR-retningslinjen bør være en spesialistoppgave, med tydelige føringer til hvordan førstelinjen skal følge det opp videre

3. Finansieringsmodellen er ikke bærekraftig

I dag bærer helseforetakene hoveddelen av kostnadene til:

- legemidler
- utlevering
- kontroll og oppfølging

Samtidig forventes kommunene å ta større ansvar uten tilsvarende finansiering.

Dette skaper:

- strukturell ubalanse – pasienter holdes i spesialisthelsetjenesten fordi man er usikker på om det er forsvarlig å overføre
- press på øvrige deler av TSB
- risiko for at LAR fortrenger andre behandlingstilbud

Dette blir enda viktigere dersom medikamentell behandling utvides til flere ruslidelser i fremtiden – for eksempel ved avhengighet til sentralstimulerende. Samtidig må man være oppmerksom på at medikamentell behandling av opioidavhengighet fortsatt bør prioriteres høyt på grunn av overdoserisiko.

Vi mener det bør vurderes:

- delt finansieringsansvar mellom kommune og spesialisthelsetjeneste
- alternativt en nasjonal eller øremerket finansieringsmodell
- finansieringsordninger som stimulerer samhandling og riktig nivå av oppfølging

Målet må være å sikre både bærekraft og likeverdig tilgang.

4. Risiko for medikalisering uten tilstrekkelig rehabilitering

- Vi ser en utvikling der flere får medikamentell behandling, samtidig som kapasiteten til rehabilitering og biopsykososial oppfølging ikke bygges ut tilsvarende.
- Konsekvensen kan bli at LAR i for stor grad blir en isolert medikamentell behandling.
- **Våre forslag:**
- LAR må fortsatt forstås som del av et helhetlig behandlingsløp.
- Vi anbefaler derfor:
  - tydeligere krav til samtidig rehabilitering både i kommune og spesialisthelsetjeneste
  - definisjon av forsvarlig minimumsoppfølging
  - at utvidelse av medikamentell behandling må følges av kapasitetsvekst i øvrige tiltak

5. Store variasjoner utfordrer likeverdig tilgang

- **Det er i dag betydelige forskjeller mellom kommuner og regioner når det gjelder:**
  - Oppfølging
  - Kontrollrutiner
  - Rehabiliteringstilbud
  - Bruk av vanedannende legemidler
  - Øvrig tolkning av LAR-retningslinjen
- Dette utfordrer prinsippet om likeverdige helsetjenester.

- **Våre forslag:**
  - nasjonale minimumsstandarder
  - bedre bruk av kvalitets- og registerdata, som KvaRus
  - mer systematisk sammenligning av praksis og resultater, for å se på hvilke praksiser som har best effekt